

XIX

SEJM WALNY PIOTRKOWSKI 1511 R.

WSTĘP

Sejm walny piotrkowski z 1511 r. zwołany był przez króla Zygmunta I 8 sierpnia 1510 r. Sejmiki odbyły się jesienią (proszowski 1 października 1510, generalny korczyński 4 października 1510), sam zaś sejm obradował od 6 stycznia do 15 lutego 1511 r.¹

Podstawowy dorobek tego sejmiku stanowiły konstytucje, opatrzone datą, odpowiadającą zakończeniu obrad, to jest 15 lutego 1511 r. Wpisane zostały do Metryki Koronnej dwukrotnie, w nie różniących się od siebie wersjach (drobne rozbieżności polegały wyłącznie na usterkach popełnionych przez kopistę tekstu drugiego)², i ten tekst uznać należy za urzędowy.

Istniał jednak i drugi tekst, opatrzony sankcją królewską Zygmunta I, zawarty w drukach z 1524 r.³ W stosunku do Metryki Koronnej skrócony, nie zawierał formuł początkowych i końcowych, pomijał też całkowicie niektóre artykuły (3, 5, 9), uznając je za czasowo tylko obowiązujące; pozostałe oddawał wiernie, stylizując natomiast odmiennie rubryki poszczególnych artykułów. Na drukach z 1524 r., których drobne odmianki zestawiał O. Balzer, oparła się edycja zamojska z 1602 r., zaś tę przejęły *Volumina Legum*⁴.

W niniejszym wydawnictwie wzięliśmy za podstawę tekst urzędowy z 1511 r., porównując go z tekstem znajdującym się w *Volumina Legum* i zaznaczając odmianki w przypisach tekstowych. Że zaś – jak wspomniano wyżej – rozbieżności między tekstem Metryki Koronnej z 1511 r. a tekstem druków z 1524 r., na których – poprzez wydanie z 1602 r. – oparły się *Volumina Legum*, są niewielkie, przeto inaczej niż O. Balzer⁵, uznaliśmy za możliwe drukowanie tychże konstytucji jednokolumnowo.

Poza tymi konstytucjami, sejm z 1511 r. opracował wiele innych aktów⁶. Kilka z nich wydał O. Balzer i te uznaliśmy za wskazane pominąć⁷.

¹ Por. W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 19, s. 134.

² MK₁, t. 25, k. 6-8; MK₂, t. 26, k. 1-3.

³ Por. zestawienie w CIP, t. III, nr 69, s. 149.

⁴ *Volumina Legum*, t. I, s. 374-379.

⁵ CIP, t. III, nr 69, s. 149-157.

⁶ Por.: MRPS, cz. IV, vol. 2, nr 9799-9971, 9975-9983. Do ważniejszych spośród tych aktów zaliczyć należy nr 9799: *Nomina consiliariorum, qui conventui generali Pyotrcoviensi interfuerunt*; nr 9906: *Joannes de Lassko, archiepiscopus Gnesnensis ab omni expeditione bellica absolvitur*; nr 9969: *Enumeratio civitatum et oppidorum regalium in regno ad bellum currus expeditum*.

⁷ Są to teksty: a) *Privilegium donationis terrae Visnensis, ad instar aliarum terrarum ducatus Masoviae possidendae, Annae matri tum Stanislao et Ianussio filiis eorumque legitimis successoribus ducibus Masoviae impertitum* (CIP, t. III, nr 64, s. 139-141). Tenże sam tekst znalazł się też w wydawnictwie: *Iura Masoviae Terrestria*, t. II, nr 194, s. 133-135. b) *Mandatum ad episcopos regni de collectoribus spiritualibus ad contributionem sex grossorum de censibus agrorum in bonis personarum status spiritualis exigendam instituendis* (CIP, t. III, nr 67, s. 146-147). c) *Adinventio de modo ac ratione thelonei aquatici a dominis spiritualibus et nobilitate regni tum subditis ducatus Masoviae et magni ducatus Lithuaniae in terris regni solvendi et percipiendi* (CIP, t. III, nr 68, s. 147-148). Tenże sam tekst znalazł się w wydawnictwie: *Iura Masoviae Terrestria*, t. II, nr 196, s. 136-137.

Niniejsze wydawnictwo obejmuje więc:

I. *Constitutiones conventus Petricoviensis de anno Domini 1511*, z 15 lutego⁸.

II. *Litterae universales super exactiones in conventu generali Piotrkoviensi datae*⁹, praw
dopodobnie z 7 lutego¹⁰.

III. *[Litterae] universales super ducilla*¹¹, również z 7 lutego¹².

IV. *Litterae omnibus palatinis regni datae super iuribus nobilitatis contra hostem extra granicies regni
non proficiscendi*¹³. Jest to tekst datowany na 15 lutego, ściśle związany z normą, uchwaloną na
uprzednim sejmie¹⁴, jednakże poszerzający ją¹⁵.

⁸ O. Balzer dał im tytuł: *Statuta conventus generalis regni*. W MK odnajdujemy je jako: *Privilegium statutorum Sigismundinorum in conventu Piotrkoviensi ad festum Trium Regum anni praesentis sancitorum et decretorum*. W sumariuszach MK: *Constitutiones et decreta in conventu Piotrkoviensi pro festo Trium Regum Convocato laudatae* (nr 9979, s. 87). Druki z 1524 r. używają tytułu: *Constitutiones conventus Pyotrkoviensis de anno Domini millesimo quingentesimo undecimo*. W niniejszym wydawnictwie przyjęliśmy tytuł za edycją *Volumina Legum*, t. I, s. 374. Data, zawarta w niektórych z tych tytułów, oznacza nie dzień uchwalenia konstytucji, lecz dzień rozpoczęcia sejmu. Dlatego O. Balzer (CIP, t. III, nr 69, s. 149) podał datę zakończenia sejmu, czyli 15 lutego. Jest bowiem rzeczą mało prawdopodobną, aby tak obszerny tekst konstytucji uchwalony został od razu pierwszego dnia obrad sejmowych, 6 stycznia.

⁹ Jest to tytuł zaczerpnięty z MK₂, t. 24, k. 3v-4. Tenże tekst w MK₂, t. 26, k. 6v, brzmi: *Litterae universales exactionum*. W sumariuszach MK (nr 9970, s. 87) akt ten nazywa się: *Litterae universales regiae super exactionibus in conventu generali laudatis*. O. Balzer (CIP, t. III, nr 65, s. 141) podał tytuł przez siebie skrócony: *Litterae universales contributionum publicorum*.

¹⁰ Taką datę, pominiętą w tekście aktu, podał O. Balzer (ibidem).

¹¹ W MK₂, t. 24, k. 4-4v, tytuł ten brzmi: *Universales super ducilla*. Ibidem, t. 26, k. 6-6v czytamy: *Universales ducillorum anni praesentis*. W sumariuszach do MK (nr 9971, s. 87) czytamy: *Litterae universales regiae super exactione ducillari in conventione generali laudata*. O. Balzer (CIP, t. III, nr 66, s. 145) podał tytuł: *Litterae universales contributionis ducillorum*. Tu przyjęliśmy więc tytuł z MK, uzupełniając go dla zaznaczenia, iż mamy do czynienia z uniwersałem.

¹² Co do daty, por. wyżej przypis 10.

¹³ Tytuł z MK₁, t. 25, k. 8. O. Balzer (CIP, t. III, nr 70, s. 158) przyjął tytuł: *Litterae terrigenis regni ob expeditionem generalem in bello Valachico nuper composito extra metas regni sponte factam indemnitem caventes*.

¹⁴ Por. wyżej: konstytucje sejmu piotrkowskiego 1510 r., nr IV.

¹⁵ O. Balzer, CIP, t. III, nr 70, s. 158-159.